

महाराष्ट्र शासन
कृषि,पशुसंवर्धन,दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग,
शासन निर्णय क्र. पिसंयो २००७/प्र.क्र.१७९/९-अ
मंत्रालय विस्तार, मुंबई ४०००३२.
दिनांक -१६ जून २००७.

- वाचा:-** १) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.बीयुडी-२००७/प्र.क्र.११/का.७, दि.२१/४/०७.
२) वित्त विभाग शासन निर्णय क्रमांक: संकीर्ण -१००६/प्र.क्र.१३१/कोषा.प्रशासन-५ दि. १५/५/२००७.
३) कृषि व पदुम विभाग शासन निर्णय क्रमांक अंदाज १००७/प्र.क्र.६६/२ अ दि.२८/५/२००७.
४) संचालक फलोत्पादन, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे क्र.कृषिआयु/फलो-२/रापुपिसंयो / १०७८/२००७,दिनांक २/६/२००७ चे पत्र.

प्रस्तावना :-

राज्यात फळपिके तसेच भाजीपाला पिकांचे उत्पादन व दर्जाची वाढ करण्यावर भर देण्यात येत आहे. यासाठी विविध फळपिके/भाजीपाला पिकांवर पडणा-या कीड व रोग यावर त्वरीत नियंत्रण करणे आवश्यक असते. जेणेकरून उत्पादनात होणारी घट टाळता येते. यासाठी राज्य पुरस्कृत पीक संरक्षण योजना राबविण्यात येत आहे. प्रस्तुत योजनेमध्ये सर्व फळपिके, मिरची , बटाटा, कांदा, सुपारी, भाजीपाला, फुलपिके, मसाला पिके, औषधी व सुगंधी वनस्पती या पिकांवर उद्भवणा-या किड/रोग नियंत्रणासाठी औषधांचे वाटप फवारणी कार्यक्रम ५०% अनुदानावर राबविण्यात येतो.

शासन निर्णय:-

२. राज्य पुरस्कृत पीक संरक्षण योजना सन २००७-०८ वर्षात राज्यात राबविण्यास मान्यता देण्यात येत असून या योजनेअंतर्गत बिगर आदिवासीसाठी रु.१७७.०५ लाख (रुपये एकशे सत्त्याहत्तर लाख पाच हजार फक्त) व आदिवासी उपयोजनेंतर्गत रु. १.९० लाख (रु.एक लाख नव्वद हजार फक्त) असे एकूण रु.१७८.९५ लाख (रुपये एकशे अठ्याहत्तर लाख पंच्याणव हजार फक्त) खर्च करण्यास शासनाची मान्यता देण्यात येत आहे. यावर्षी या योजनेंतर्गत सर्व फळपिके, मिरची, बटाटा, कांदा, सुपारी,भाजीपाला,फुलपिके, मसाला पिके, औषधी व सुगंधी वनस्पती या पिकावरील सर्व किड/रोग नियंत्रणासाठी औषधांचे वाटप/ फवारणी कार्यक्रम ५० टक्के अनुदान तत्वावर हाती घेण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

३. या योजनेअंतर्गत वितरीत करण्यात आलेला रु.१७७.०५ लाख (रुपये एकशे सत्त्याहत्तर लाख पाच हजार फक्त) खर्च खाली दर्शविलेल्या लेखाशीर्षांतर्गत खर्ची टाकून त्याखाली सन २००७-०८ वर्षाकरिता उपलब्ध असलेल्या तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

मागणी क्र.डी-४

२४०१,पीक संवर्धन

११९ बागायती व भाजीपाला पीके

(०१) (२०) रोपाच्या संरक्षणासाठी अर्थसहाय्य- राज्य योजना

(२४०१ ३२१ ५) ४३ अर्थसहाय्य

३.१ आदिवासी उपयोजनेतर्गत नासिक जिल्ह्यासाठी वितरीत करण्यात आलेला रु. १.९० लाख (रु.एक लाख नव्वद हजार फक्त) खर्च खाली दर्शविलेल्या लेखाशिर्षातर्गत खर्ची टाकून सन २००७-०८ वर्षाकरिता उपलब्ध असलेल्या तरतूदीतून भागविण्यात यावा.

मागणी क्र.टी-५
२४०१, पीक संवर्धन पंचवार्षिक योजनांतर्गत योजना
जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजना
११९ बागायती व भाजीपाला पीके
बागायत व भाजीपाला पिके योजना अनुदाने
(००) (०१) राज्य योजनांतर्गत योजना
(२४०१ २२१ ९)

४. या योजनेचा खर्च करण्यास संचालक, फलोत्पादन, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

४.१ प्रस्तुत योजनेतर्गत मंजूर केलेल्या रु. १७७.०५ लाख निधीपैकी रु. ६४.५६ लाख (रुपये चौसष्ट लाख छपन्न हजार फक्त) अवेढ्या निधीचे जिल्हानिहाय वितरण प्रपत्र " अ" मध्ये दर्शविण्यात आले आहे.

४.२ उर्वरित रु. ११२.४९ लाख (रुपये एकशे बारा लाख एकोणपन्नास हजार फक्त) निधीचे आवश्यकतेनुसार, जिल्हानिहाय वितरण करण्यास संचालक फलोत्पादन, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांना प्राधिकृत करण्यात येत आहे. सदर जिल्हानिहाय वितरणाचा तपशील शासनास सादर करावा.

४.३ आदिवासी विकास विभागाच्या संदर्भाधिन क्र.१ येथे नमूद केलेल्या शासन निर्णयान्वये जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजनेसाठी नाशिक जिल्ह्यासाठी वितरीत केलेल्या रु. १.९० लाख (रु.एक लाख नव्वद हजार फक्त) अवेढ्या निधीचे जिल्हानिहाय वितरण प्रपत्र अ मध्ये दर्शविण्यात आले आहे.

४.४ या योजनेच्या मार्गदर्शक सूचना प्रपत्र ब मध्ये देण्यात आल्या आहेत. औषध निहाय, टप्पानिहाय फवारणी कार्यक्रम इत्यादिबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना, संचालक, फलोत्पादन यांनी सर्व संबंधितांना निर्गमित कराव्यात.

४. वित्त विभागाच्या संदर्भाधिन क्र.२ येथे उल्लेख केलेल्या परिपत्रकात तसेच कृषि व पदुम विभागाच्या संदर्भाधिन क्र.३ च्या पत्रातील सूचनांचा काटेकोरपणे अवलंब करण्यात यावा.

५. हे आदेश वित्त विभाग शासन निर्णय क्रमांक- संकीर्ण -१००६/प्र.क्र.१३१/कोषा.प्रशासन-५, दिनांक १५ मे २००७ अन्वये निर्गमित केलेल्या मार्गदर्शक सूचनांचा अवलंब करून प्रधान सचिव (कृषि व फलो.) यांच्या मान्यतेने निर्गमित करण्यात येत आहे.

६. हा शासन निर्णय शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध असून त्याचा संकेतांक असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(ल.अ. शाह)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन,
कृषि, पशुसंवर्धन, दुग्धव्यवसाय विकास व मत्स्यव्यवसाय विभाग

प्रति,

आयुक्त कृषि, आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य कृषि उद्योग विकास महामंडळ, राजन हाऊस, प्रभादेवी,
मुंबई-२५.

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य पणन महासंघ मर्या.कनमूर हाऊस, नरसीनाथा स्ट्रीट, मुंबई-०९.
फलोत्पादन संचालक, कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

सर्व विभागीय कृषि सहसंचालक,

सर्व जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी,

सर्व कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद,

महालेखापाल-१-२ (लेखा व अनुज्ञेयता) (लेखा व परिक्षा), महाराष्ट्र, मुंबई /नागपूर

संचालक, लेखा व कोषागरे, मुंबई

जिल्हा कोषागार अधिकारी, ठाणे, पुणे, कोल्हापूर, नाशिक, औरंगाबाद, लातूर, अमरावती, नागपूर

वित्त विभाग व्यय-१,

नियोजन विभाग (का-१४११),

आदिवासी विकास विभाग/का -७

कक्ष अधिकारी-२अ, १३ अ, १४-अ, कृषि व पदुम विभाग.

सर्व विधान सभा/ विधान परिषद सदस्य

माहिती व जनसंपर्क संचालनालय, मंत्रालय, मुंबई-३२

संगणक समन्वयक (कृषि व पदुम विभाग)

निवडनस्ती.

शासन निर्णय कृषि व पदुम विभाग ,क्रमांक पिसंयो-२००७/प्र.क्र.१७९/९अ
दिनांक - १६ जून, २००७ चे सहपत्र.

प्रपत्र-अ

वार्षिक योजना २००७-२००८

विकासाचे क्षेत्र-कृषि व संलग्न सेवा

विकासाचे उपशिर्ष-फलोत्पादन

(रु.लाखात)

अ.क्र.	जिल्ह्यांचे नाव	फलोद्यान रोपसंरक्षण	
		२००७-२००८ ची अर्थसंकल्पिय तरतूद	
		बिगर आदिवासी (Non Tribal)	जनजाती क्षेत्रा बाहेरील उपयोजना (OTSP)
१	मुंबई शहर	०.००	०.००
२	मुंबई उपनगर	०.००	०.००
३	ठाणे	१०.००	०.००
४	रायगड	०.००	०.००
५	रत्नागिरी	३.००	०.००
६	सिंधुदुर्ग	३.००	०.००
७	नाशिक	५.००	१.९०
८	धुळे	०.५०	०.००
९	नंदूरबार	०.२५	०.००
१०	जळगाव	१.००	०.००
११	अहमदनगर	२.००	०.००
१२	पुणे	०.२५	०.००
१३	सातारा	०.००	०.००
१४	सांगली	०.३६	०.००
१५	सोलापूर	१०.००	०.००
१६	कोल्हापूर	२.००	०.००
१७	बुलढाणा	०.००	०.००
१८	अकोला	१.५०	०.००
१९	वाशिम	०.१०	०.००
२०	अमरावती	१०.००	०.००
२१	यवतमाळ	१.००	०.००
२२	नागपूर	६.५०	०.००
२३	वर्धा	३.००	०.००
२४	भंडारा	०.००	०.००
२५	गोंदिया	१.००	०.००
२६	चंद्रपूर	१.००	०.००
२७	गडचिरोली	०.५०	०.००
२८	औरंगाबाद	०.००	०.००
२९	जालना	०.००	०.००
३०	बीड	०.२५	०.००
३१	परभणी	०.२५	०.००
३२	हिंगोली	०.५०	०.००
३३	नोंदेड	०.६०	०.००
३४	उस्मानाबाद	०.५०	०.००
३५	लातूर	०.५०	०.००
	एकूण	६४.५६	१.९०

शासन निर्णय कृषि व पदुम विभाग, क्रमांक पिसंयो -२००७/प्र.क्र.१७९/९अ
दिनांक -१६ जून, २००७ चे सहपत्र

प्रपत्र-ब

सन २००७-०८ या वर्षात सर्व फळपिके, मिरची, बटाटा, कांदा, सुपारी, भाजीपाला, फुलपिके, मसाला पिके, औषधी व सुगंधी वनस्पतीवरील किड/रोग नियंत्रण योजना राबविण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सूचना

१) लाभार्थीची निवड:-

या योजनेतर्गत लाभार्थी शक्यतो अल्प भूधारक/ सिमांतिक शेतकरी असावा. अनुसूचित जाती/जमातीच्या लाभार्थ्यांना प्राधान्य देण्यात येईल.

२) अनुदान प्रमाण:-

या योजनेतर्गत पुरवावयाची किटकनाशके/बुरशीनाशके यांच्या एकूण किमतीच्या ५० टक्के खर्च लाभार्थी करील व उर्वरीत ५० टक्के खर्च राज्य शासनाकडून अनुदानाच्या स्वरूपात करण्यात येईल.

३) किटकनाशके/बुरशीनाशके यांची खरेदी:-

या योजनेतर्गत किटकनाशके व बुरशीनाशके महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ यांच्याकडून खरेदी करण्यात येतील. संबंधित किटकनाशके/बुरशीनाशके खरेदी करताना कृषि विभागाने शिफारस केलेली औषधे खरेदी करण्यात येतील. औषधाची मागणी तांत्रिक नावाने करावी. तसेच औषधांची खरेदी कृषिआयुक्तालयाने शिफारस केलेल्या दराने करण्यात यावी.

४) मागणीचे निर्धारण:-

शेतक-याकडून मागणी गोळा करण्याची जबाबदारी कृषि विकास अधिकारी, जिल्हा परिषद यांची राहिल. कृषि विकास अधिकारी यांनी जिल्ह्याची मागणी एकत्रित करून पुरवठा संस्थेस नोंदवावी. औषधाची मागणी तांत्रिक नावाने नोंदविण्यात यावी.

५) औषधे पुरवठा:-

कृषि विकास अधिकारी यांचे मागणी प्रमाणे महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळाने संबंधित जिल्हा परिषदांना गट पातळीपर्यंत औषधाचा पुरवठा तात्काळ करावा. औषधांच्या वापराचा अंतिम दिनांक (एक्सपायरी डेट) ही पुरवठा केल्याच्या दिनांकापासून १ वर्षाच्या कालावधीपेक्षा कमी नाही याची खात्री कृषि विकास अधिकारी यांनी करावी. प्रथम एकूण मागणीच्या २५ टक्के औषधांची उचल करावी. किटकनाशके/बुरशीनाशके यांचा पुरवठा, किड व रोगांचे नियंत्रण परिणामकारक होण्याच्या दृष्टीने एकाच वेळी केला जात आहे याची खात्री करावी.

६) वाहतूक व साठवण:-

जिल्हा परिषदांनी सदर साठ्याची वाहतूक व साठवण पुरवठा संस्थेकडून गटपातळीपर्यंत करून घ्यावी.

७) परवाना पत्रक:-

गट विकास अधिका-यांच्या अखत्यारीतील ग्राम सेवकांनी शेतक-यांना गट विकास अधिका-याकडून किटकनाशके/बुरशीनाशके उपलब्ध होण्यासाठी परवाना पत्रे (परमीट) द्यावी. या परवाना पत्रामध्ये झाडांची संख्या, क्षेत्र, लागणारी किटकनाशके/ बुरशीनाशके यांचे प्रमाण, किंमती व अनुदान दर्शविण्यात यावे.

८) दर:-

सन २००७-०८ मध्ये सर्व फळपिके, मिरची, बटाटा, कांदा, सुपारी, भाजीपाला, मसाला पिके, औषधी व सुगंधी वनस्पती या पिकावरील किड/रोगनियंत्रण योजनेतर्गत खरेदी करावयाच्या औषधांचे दर हे कृषि विभागाने ठरविलेले असतील.

९) किटकनाशके/बुरशीनाशके यांची बिले अदा करण्याची पद्धत:-

महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळ जिल्ह्यांना औषधांचा पुरवठा केल्यानंतर कृषि विकास अधिकारी यांचेकडे औषधांची बिले पाठवतील. औषधे चांगल्या स्थितीत मिळाल्याबाबत साठा रजिस्टरमध्ये नोंद घेतल्याची, नमुने

काढल्याची तसेच इतर आवश्यक ती प्रमाणपत्रे घेऊन कृषि विकास अधिकारी यांनी सदर बिले जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांच्यामार्फत तपासणी करुन विभागीय कृषि सहसंचालक यांचेकडे पाठवावीत. विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी औषधांची बिले प्राप्त झाल्यानंतर त्या बिलाची तपासणी करुन संबंधित बिलाची संपूर्ण रक्कम एजन्सिला एक महिन्याच्या आत अदा करावयाची आहेत. या रक्कमेपैकी खालीलप्रमाणे २४०१ पीक संवर्धन लेखाशिर्षाच्या मंजूर तरतूदीमधून बिलाची ५०% रक्कम तर ४४०१ पीक संवर्धनावरील भांडवली खर्च या लेखाशिर्षाच्या मंजूर तरतूदीमधून बिलाची ५०% रक्कम याप्रमाणे एकूण १००% रक्कम एकत्रितपणे अदा करण्यात यावी.

१. मागणी क्रमांक डी-४
२४०१-पीक संवर्धन
११९-बागायती व भाजीपाला पिके
(०१)(२०) रोपांच्या संरक्षणासाठी अर्थसहाय्य राज्य योजना
(२४०१ ३२१५) ४३ अर्थसहाय्य
२. मागणी क्रमांक टी-५
२४०१-पीक संवर्धन, पंचवार्षिक योजनेतर्गत योजना-
जनजाती क्षेत्राबाहेरील उपयोजना
११९-बागायती व भाजीपाला पिके ,
बागायत व भाजीपाला पिके योजना अनुदाने
(००)(०१) राज्य योजनांतर्गत योजना
(२४०१ २२१९)
३. मागणी क्रमांक डी-९
४४०१-पीक संवर्धनावरील भांडवली खर्च
१०७-रोप संरक्षण
१०७ (००)(०१) किटकनाशके इत्यादी खरेदी व त्यांच्या वापरासंबंधीचा खर्च
(४४०१ ०१११)

१०) वसूलीबाबत:-

परवाने पत्रे मिळाल्यानंतर गटविकास अधिकारी यांनी किटकनाशकांची /बुरशीनाशकांची ५० टक्के रक्कम शेतक-याकडून वसूल करुन चलनाने खाली नमूद केलेल्या लेखाशिर्षामध्ये कोषागारात जमा करावी व चलनाच्या प्रती गट विकास अधिकारी यांनी कृषि विकास अधिकारी यांच्याकडे पाठवाव्यात.

- मागणी क्रमांक डी-९
४४०१-पीक संवर्धनावरील भांडवली खर्च
(तीन)-खर्च कमी करण्याबाबत लेख्यामध्ये समायोजित
केलेल्या वसूलीच्या रकमांचा तपशील.
१०७- रोप संरक्षण
१०७ (००)(०१) किटकनाशके इत्यादी खरेदी व त्यांच्या
वापरासंबंधीचा खर्च विक्रीपासून मिळालेली जमा (४४०१ २७४)

कृषि विकास अधिकारी यांनी प्राप्त चलनाच्या प्रती, औषध वापराचा सविस्तर तपशील, आवश्यक प्रमाणपत्रे जिल्हा अधिक्षक कृषि विकास अधिकारी यांच्याकडे पाठवावीत. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांनी तालुकानिहाय शेतक-याकडून वसूल केलेल्या रकमेच्या चलनाच्या प्रती व औषधाच्या वापराचा सविस्तर तपशील आवश्यक प्रमाणपत्रासह विभागीय कृषि सहसंचालक यांचेकडे पाठवावा. विभागीय स्तरावर वरीलप्रमाणे जिल्हयांकडून प्राप्त

झालेल्या कागदपत्रांची छाननी करावी व तालूकानिहाय औषधे वापराचा तपशिल, २४०१ व ४४०१ लेखाशिर्षामधील खर्चाचा ताळमेळ घालून लेखाशिर्षनिहाय खर्चाचा अहवाल आणि उपयोगिता प्रमाणपत्र मोहिम संपल्यानंतर एक महिन्याच्या आत कृषि आयुक्तालयास सादर करावा. यासाठी वित्तीय वर्ष संपण्याची वाट पाहू नये.

११) ५ टक्के सूटबाबत:-

महाराष्ट्र कृषि उद्योग विकास महामंडळाकडून जिल्हा परिषदांनी उचललेल्या किटकनाशकांचे/बुरशीनाशकांचे बीजक/देयक (इनव्हाईस) गोदामाच्या पावतीसह उपलब्ध झाल्यापासून संबंधित विभागीय सहसंचालक यांनी ३० दिवसांच्या आत महामंडळास १०० टक्के रक्कम अदा केल्यास त्या देयकाच्या रकमेवर महामंडळाकडून ५ टक्के सूट देण्यात येईल. (शासन निर्णय दिनांक १२ ऑगस्ट १९८१)

पिक संरक्षण मोहिमेनंतर शिल्लक राहिलेल्या औषधांचा साठा, औषधांचे पॅकींग चांगल्या स्थितीत असेल तर संबंधित पुरवठा संस्थेने ती परत घ्यावीत. त्याप्रमाणे जिल्हा परिषदांनी पीक संरक्षण मोहिम संपल्याबरोबर शिल्लक राहिलेल्या औषधाचा साठा संबंधित संस्थेकडे विभागीय कृषिसहसंचालक यांनी ठरवून दिलेल्या तारखेच्या आत परत करावा, तसे केल्याचे कृषि आयुक्तालयास कळवावे. विभागीय कृषि सहसंचालक यांनी परत केलेल्या औषधांची रक्कम दिनांक ३१ मार्च, २००८ पूर्वी संबंधित संस्थेकडून वसूल करावी.

१२) आहरण व संवितरण अधिकारी घोषित करण्याबाबत:-

कृषि खात्याची पुनर्रचना झाल्याने पिक संरक्षण योजनेअंतर्गत लेखाशिर्ष २४०१ याखालील जिल्हा निहाय अनुदानाचे वितरण व समायोजन आणि लेखाशिर्ष ४४०१ मधून संबंधित एजन्सीज औषध देयकाची १०० टक्के रक्कम अदा करणेसाठी विभागीय कृषि सहसंचालक यांना आहरण व संवितरण अधिकारी म्हणून घोषित करण्यात येत आहे.

१३) मूल्यमापन:-

पीक संरक्षण योजनेअंतर्गत राबविण्यात येणा-या निरनिराळ्या मोहिमांतील कामाचे मूल्यमापन कृषि विद्यापीठातील तज्ञांना करावयाची आहे. त्यासाठी लागणारी माहिती म्हणजेच लाभार्थीची गाववार यादी, क्षेत्र फवारणीकरिता वापरण्यात आलेली औषधे इत्यादी माहिती योग्य वेळी कृषि विद्यापीठातील संबंधित तज्ञांना पाठविण्याची व्यवस्था कृषि विकास अधिकारी यांनी करावी. त्याप्रमाणे मूल्यमापन कामासाठी आवश्यक असेल तेव्हा संबंधित तज्ञांना वाहन उपलब्ध करून देण्याबाबत आणि आवश्यक सहकार्य करण्याबाबत कार्यवाही करावी.
